

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

УДК.330.131.7:658

О. В. ТЕСАК

Національний університет «Львівська політехніка»

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ВЗАЄМОВІДНОСИН ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА ІЗ СУБ'ЄКТАМИ ВНУТРІШНЬОГО ТА ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

В статті удосконалено методичні положення з аналізу ефективності управління ризиками взаємовідносин промислового підприємства з суб'єктами його внутрішнього та зовнішнього середовища, визначено показники для оцінювання ефективності управління ризиками цих взаємовідносин.

In the article the methodical going is improved near the analysis of efficiency of management the risks of mutual relations of industrial enterprise with the subjects of him internal and external environment indexes are certain for the evaluation of efficiency of management the risks of these mutual relations.

Ключові слова: управління ризиками, промислове підприємство, ефективність управління, суб'єкти внутрішнього та зовнішнього середовища.

Вступ. Якість управління ризиками взаємовідносин промислового підприємства з суб'єктами зовнішнього та внутрішнього середовища, неможливо оцінити без аналізу його ефективності. На сьогодні більшість науковців зосередила свою увагу на визначенні рівня ризику, і залишила поза ретельною увагою показники оцінювання ефективності самого процесу управління ризиками, що не дає змогу проаналізувати результативність та адекватність реальності ризик-менеджменту на підприємстві.

Мета дослідження. Метою дослідження є вдосконалення методичних положень з аналізу ефективності управління ризиками взаємовідносин промислового підприємства з суб'єктами його внутрішнього та зовнішнього середовища.

Аналіз останніх публікацій. Дослідженням питань пов'язаних із аналізом ефективності управління економічними ризиками займалися такі науковці, як Н. А. Брегін [1], В.В. Вітлінський, Г.І. Великоіваненко [2], А.Г. Загородній, Л.М. Пилипенко [4], Н.Ю. Подольчак [7], І.А. Маркіна [5], О.В. Мороз [6] тощо. Зокрема, для вирішення вищезазначеного питання А.Г. Загородній, Л.М. Пилипенко [4] пропонують застосовувати показники ефективності діяльності служби управління ризиками, обґрунтовуючи методику їх розрахунку. І.А. Маркіна [5] зосередила свою увагу на дослідженні видів ефективності управління та теоретичних аспектах її визначення. В.Г. Герасимчук та О.В. Школьна зазначають, що в процесі визначення ефективності методів управління економічними ризиками, зокрема, необхідно зіставляти ймовірність та наслідки ризикових подій з витратами на заходи щодо зниження рівня цих ризиків [3].

Постановка завдань. Завданнями статті є обґрунтування етапів аналізу ефективності управління ризиками взаємовідносин промислового підприємства з суб'єктами його внутрішнього та зовнішнього середовища, обґрунтування показників для оцінювання ефективності управління ризиками цих взаємовідносин.

Результати. Аналіз ефективності управління ризиками взаємовідносин промислового підприємства із суб'єктами його зовнішнього та внутрішнього середовища пропонуємо здійснювати за етапами наведеними на рисунку 1. Починаючи аналіз ефективності управління ризиками взаємовідносин промислового підприємства, необхідно, насамперед, розробити (адаптувати) методику її аналізу, встановити перелік показників, за якими буде оцінюватись ефективність управління ризиками і нормативні значення за кожним показником. Потім потрібно визначити фактичні значення за кожним показником ефективності управління та її загальний рівень. Якщо він низький, то здійснюють аналіз причин і наслідків неефективного управління ризиками взаємовідносин, а також дослідження результативності корегуючих (додаткових) заходів з підвищення ефективності управління. Якщо її рівень за рахунок корегуючих заходів не підвищився, то інформується вищий управлінський персонал про недоліки в управлінні ризиками взаємовідносин промислового підприємства. В процесі оцінювання ефективності управління ризиками взаємовідносин формується (доповнюється) база даних ефективних управлінських рішень щодо цих ризиків.

Ефективність управління ризиками взаємовідносин доцільно аналізувати як в розрізі окремих суб'єктів (j), так і груп (i) суб'єктів взаємовідносин, за такими показниками:

I. Рівень економічної вигідності здійснення витрат на управління ризиками:

$$E_1^{ij} = \frac{G_{dr}^{ij}}{C_{ur}^{ij}}, \quad (1)$$

де G_{dr}^{ij} – величина економічних втрат (збитків), яких вдалось уникнути внаслідок здійснення заходів з

управління ризиками взаємовідносин промислового підприємства з конкретною групою суб'єктів, в частині, що не перевищує витрати на здійснення цих заходів, грн.; C_{ur}^{ij} – загальна сума витрат на здійснення заходів з управління ризиками взаємовідносин промислового підприємства з конкретною групою суб'єктів, грн.

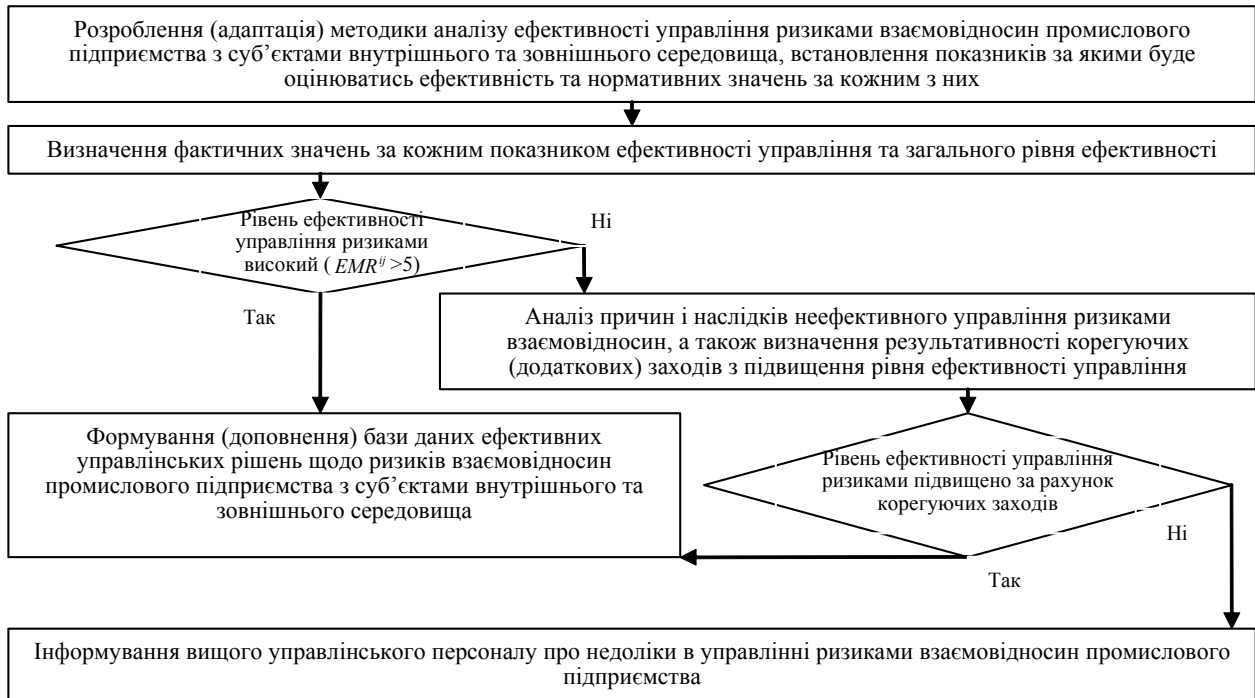

Рис. 1. Етапи аналізу ефективності управління ризиками взаємовідносин промислового підприємства із суб'єктами його зовнішнього та внутрішнього середовища

Показник E_1^{ij} характеризує, чи покриває величина економічних збитків (втрат), яких вдалось уникнути внаслідок здійснення заходів з управління ризиками взаємовідносин промислового підприємства з конкретною групою суб'єктів, витрати на здійснення цих заходів.

II. Рівень досягнення планових позитивних результатів від заходів з управління ризиками взаємовідносин:

$$E_2^{ij} = \frac{G_{dp}^{ij}}{G_{pl}^{ij}}, \quad (2)$$

де G_{dp}^{ij} – величина планових економічних втрат (збитків), яких фактично вдалось уникнути внаслідок здійснення заходів з управління ризиками взаємовідносин промислового підприємства з конкретною групою суб'єктів, грн.; G_{pl}^{ij} – загальна величина економічних втрат, яким планувалось запобігти внаслідок здійснення заходів з управління ризиками взаємовідносин промислового підприємства з конкретною групою суб'єктів, грн.

Показник E_2^{ij} дає можливість відслідковувати наскільки відповідають фактичні результати управління ризиками тим, які очікувались перед реалізацією відповідних управлінських рішень. Однак, потрібно не забувати при цьому, що на цей показник суттєво можуть вплинути неправильно визначенні планові значення (як заниженні, так і завищенні).

III. Рівень утримування ризиків взаємовідносин у межах низького рівня (або не перевищення допустимого значення, яке залежить від схильності керівництва до ризику):

$$E_3^{ij} = \frac{O_{dl}^{ij}}{O_g^{ij}}, \quad (3)$$

де O_{dl}^{ij} – величина обороту за господарськими операціями, які були здійсненні з суб'єктами конкретної групи, коли ризики взаємовідносин з ними знаходився у межах низького рівня (або не перевищував

допустимого значення) завдяки управлінню цими ризиками, грн.; O_g^{ij} – величина загального обороту за господарськими операціями з суб'єктами конкретної групи, грн.

Показник E_3^{ij} характеризує успішність утримання ризиків взаємовідносин з суб'єктами конкретної групи в межах низького (або допустимого рівня) завдяки управлінню цими ризиками.

IV. Рівень позитивності тенденції зміни рівня ризиків внаслідок управлінських дій зі сторони підприємства:

$$E_4^{ij} = \frac{O_d^{ij}}{O_g^{ij}}, \quad (4)$$

де O_d^{ij} – величина обороту за господарськими операціями із суб'єктами конкретної групи з якими протягом тривалого періоду зменшується (а також не збільшується, будучи мінімальним) рівень ризиків взаємовідносин завдяки управлінню ними, грн.

Показник E_4^{ij} характеризує стійкість тенденції до зниження (або не перевищення мінімального рівня) ризиків взаємовідносин з суб'єктами конкретної групи завдяки управлінню цими ризиками.

V. Рівень вчасності заходів з управління ризиками:

$$E_5^{ij} = \frac{H_{du}^{ij}}{H_g^{ij}}, \quad (5)$$

де H_{du}^{ij} – кількість вчасно здійснених заходів, які запобігли матеріалізації ризиків (настанню втрат тощо) взаємовідносин промислового підприємства з конкретною групою суб'єктів, од.; H_g^{ij} – загальна кількість здійснених заходів з управління ризиками взаємовідносин промислового підприємства з конкретною групою суб'єктів, од.

Показник E_5^{ij} характеризує питому вагу вчасно здійснених заходів, що дали можливість запобігти виникненню економічних втрат, у загальній кількості заходів з управління ризиками.

VI. Рівень позитивної результативності заходів з управління ризиками:

$$E_6^{ij} = \frac{H_{pg}^{ij}}{H_g^{ij}}, \quad (6)$$

де H_{pg}^{ij} – кількість здійснених заходів з управління ризиками взаємовідносин промислового підприємства, які призвели до позитивного результату, од.

Показник E_6^{ij} характеризує питому вагу здійснених заходів, які призвели до позитивного результату, у загальній кількості заходів з управління ризиками.

Значення показників $E_1^{ij} - E_6^{ij}$ коливаються від 0 до 1, і чим ближче до 1 тим вища ефективність управління. Для кожної з груп суб'єктів взаємовідносин необхідно адаптовувати показники ефективності (1-6), враховуючи специфіку взаємовідносин.

Загальний рівень ефективності управління ризиками взаємовідносин можна визначити за такою формулою:

$$EMR^{ij} = \sum_{e=1}^6 E_e^{ij}, \quad (7)$$

де e – різнопланові показники ефективності управління ризиками взаємовідносинами підприємства.

Показник EMR^{ij} дає змогу узагальнити різнопланові показники, що характеризують ефективність управління ризиками взаємовідносин підприємства, і виявити чи досягається комплексність цього управління. Його значення коливається в межах таких інтервалів ефективності управління: низька (0-1]; нижче середнього (1-2]; середня (2-4]; вище середнього (4-5]; висока (5-6].

Оцінюючи ефективність заходів з управління ризиками взаємовідносин промислового підприємства із суб'єктами його внутрішнього і зовнішнього середовища, необхідно враховувати низку організаційних, методичних, ресурсних та інших аспектів, і зокрема чи були: порушення чіткої послідовності дотримання

всіх запланованих заходів з управління ризиками; недофінансування реалізації затверджених заходів, або порушення в термінах фінансування; достатніми знання, навички та досвід в осіб, які здійснювали заходи; випадки витоку конфіденційної інформації, яка стосувалась прийнятих заходів; випадки відкритої або прихованої протидії здійсненню прийнятих заходів зі сторони певних власників (акціонерів), працівників або зовнішніх суб'єктів тощо. Якщо ці аспекти не врахувати і не виявити реальних причин неефективності заходів з управління ризиками, то можна в майбутньому прийняти в аналогічній ризиковій ситуації неправильне рішення, ґрунтуючись на попередньому негативному досвіді.

Висновки. Отже, здійснення аналізу ефективності управління ризиками взаємовідносин промислового підприємства з суб'єктами внутрішнього та зовнішнього середовища, за запропонованими нами показниками, дасть змогу менеджерам вчасно виявляти недоліки в управлінні цими ризиками та оперативно їх усувати.

Література

1. Брегін Н.А. Механізм оцінки й управління фінансовими ризиками підприємств: монографія / Н.А. Брегін, І.Г. Брітченко. – Донецьк : ДонДУЕТ ім. М.Туган-Барановського, 2004. – 172 с.
2. Вітлінський В.В. Ризикологія в економіці та підприємстві : [монографія] / В.В. Вітлінський, Г.І. Великоіваненко. – К. : КНЕУ, 2004. – 480 с.
3. Герасимчук В.Г. Управління ризиками в іноземному венчурному фінансуванні інноваційних проєктів / В.Г. Герасимчук, О.В. Школьна // Проблеми економіки та управління: Вісник Національного університету „Львівська політехніка”. – 2008. – № 628. – С. 424-429.
4. Загородній А.Г. Ризики аудиторської діяльності: методика виявлення й оцінювання : [монографія] / А.Г. Загородній, Л.М. Пилипенко. – Львів : ЗУКЦ, 2010. – 232 с.
5. Маркіна І.А. Методологічні питання ефективності управління / І.А. Маркіна // Фінанси України. – 2000. – № 6. – С. 24-32.
6. Мороз О.В. Оптиміальне управління економічними системами в умовах невизначеності та ризику : [монографія] / О.В. Мороз, А.В. Матвійчук. – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2003. – 177с.
7. Подольчак Н.Ю. Проблеми оцінювання та регулювання соціально-економічної ефективності систем менеджменту машинобудівних підприємств : [монографія] / Н.Ю. Подольчак. – Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2010. – 340 с.

Надійшла 17.08.2011

УДК 650.18

М. О. ЛЕВЧЕНКО

Хмельницький національний університет

ФАКТОРИ ВИЗНАЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО ТА ЗОВНІШНЬОГО РИЗИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Встановлено фактори визначення зовнішнього і внутрішнього ризиків діяльності підприємства, проведено їх класифікацію.

Established factors determining internal and external risks of the company, held their classification.

Ключові слова: зовнішні ризики, внутрішні ризики, діяльність підприємства, класифікація факторів.

Вступ. У сучасній економіці керувати підприємством доводиться в умовах невизначеності та ризику. До невизначеності й конфліктності призводять негаразди як по горизонталі, так і по вертикалі управління, суперечності та конфлікти як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищах підприємства.

За своєю природою жодна підприємницька діяльність не може бути абсолютно безризиковою. Ризики стають невід'ємною частиною господарського механізму підприємства, оскільки значною мірою впливають на фінансові результати господарської діяльності і спричиняють виникнення потреби у створенні відповідних механізмів управління ними.

Одночасно зі зростанням масштабів підприємства, розширенням сфер його діяльності зростає і перелік можливих ризиків здійснення даної діяльності. Саме тому чи не головною проблемою сучасного управлінського персоналу підприємств є проведення оцінки всіх можливих ризиків і загроз його діяльності для того, щоб забезпечити від них підприємство в майбутньому.

Мета дослідження. Встановити головні чинники впливу на визначення ризиків діяльності підприємств та здійснити їх класифікацію.

Аналіз літературних джерел з даної тематики. Проблема визначення факторів, що впливають на визначення ризику діяльності підприємств приділяли увагу вітчизняні та зарубіжні вчені та спеціалісти: Альгін А. П., Балабанов І. Т., Паляниця В., Клименко С. М., Дуброва О. С., Вітлінський В. В., Верченко П. І., Лук'янова В. В. та інші. Проте в науковій літературі фактично не приділяється увага дослідженню